

*ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА «ПІДПРИЄМНИЦТВА, ТОРГІВЛІ ТА
БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»*

ЕКОНОМІКА ТОРГІВЛІ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

денної форми навчання

УДК 631.1 (07)
ББК 65.9 (2) 32 я 73

Економіка торгівлі. **Методичні вказівки до виконання курсової роботи** для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» – Таврійський державний агротехнологічний університет, 2018. –32 с.

Розробник:

к.е.н., доцент кафедри ПТБ

Болтянська Л.О.

Рецензент:

к.е.н., доцент кафедри менеджменту

ЗМІСТ

Вступ

Розділ 1. Теоретична частина.

Розділ 2. Товарооборот оптової і роздрібної торгівлі підприємств України.

2.1. Оптовий товарообіг підприємств оптової торгівлі.

2.2. Динаміка показників роздрібної торгівлі.

Розділ 3. Оптовий товарооборот основних груп продовольчих товарів підприємств України.

Розділ 4. Роздрібний товарооборот продажу (вид товару) в Україні.

4.1. Динаміка роздрібного товарообороту, обсягу та цін реалізації (вид товару).

4.2. Факторний аналіз зміни товарообороту (вид продукції).

4.3. Прогнозування товарообороту та обсягу продажу (вид товару).

Розділ 5. Аналіз роздрібного товарообороту (вид товару) в (регіоні країни).

Висновки та пропозиції.

Список використаних джерел.

Тема курсової роботи обирається відповідно до обраного виду продовольчих товарів та регіону.

Перелік основних видів продовольчих товарів роздрібного товарообороту:

1. Продаж м'яса та птиці, свіжих та заморожених у торговій мережі
2. Продаж м'яса копченого, солоного та ковбасних виробів у торговій мережі
3. Продаж риби і морепродуктів харчових у торговій мережі
4. Продаж сиру сичужного, плавленого та кисломолочного у торговій мережі
5. Продаж олій рослинних у торговій мережі
6. Продаж цукру у торговій мережі
7. Продаж виробів кондитерських борошняних у торговій мережі
8. Продаж борошна у торговій мережі
9. Продаж виробів хлібобулочних (крім кондитерських) у торговій мережі
10. Продаж круп та бобових у торговій мережі
11. Продаж виробів макаронних у торговій мережі
12. Продаж овочів у торговій мережі
13. Продаж плодів, ягід, винограду, горіхів у торговій мережі
14. Продаж горілки та виробів лікєро-горільчаних у торговій мережі
15. Продаж вод мінеральних у торговій мережі

Розподіл областей країни по регіонах

Регіони країни	Області країни
Подільський	Тернопільська
	Хмельницька
	Вінницька
Поліський	Житомирська
	Чернігівська
	Волинська
	Рівненська
Придніпровський	Кіровоградська
	Запорізька
	Дніпропетровська
Центральний	Київська
	м.Київ
	Черкаська
Донецький	Донецька
	Луганська
Причорноморський	Херсонська
	Миколаївська
	Одеська
Східний	Харківська
	Полтавська
	Сумська
Карпатський	Івано-Франківська
	Закарпатська
	Львівська
	Чернівецька

Структура курсової роботи.

Вступ – розкривається об'єкт дослідження, мета, завдання курсової роботи, обсяг – не більше 2 стор.

Розділ 1. Теоретична частина.

Розкриваються два теоретичних питання обраної тематики, обсягом не більше 5 стор.

Розділ 2. Товарооборот оптової і роздрібною торгівлі підприємств України.

2.1. Оптовий товарообіг підприємств оптової торгівлі (додаток А):

- *Таблиця А.1* Оптовий товарооборот підприємств оптової торгівлі України.
- *Таблиця А.2* Структура оптового товарообороту підприємств оптової торгівлі України.

2.2. Динаміка показників роздрібною торгівлі (додаток Б)

- *Таблиця Б. 1.* Динаміка роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб) України.
- *Таблиця Б. 2.* Показники та структура роздрібного товарообороту підприємств України.

Розділ 3. Оптовий товарооборот основних груп продовольчих товарів підприємств України. (додаток В)

- *Таблиця В. 1.* Вихідні дані для визначення динаміки оптового товарообороту підприємств в Україні.
- *Таблиця В. 2* Динаміка оптового товарообороту основних груп продовольчих товарів.
- *Таблиця В3* Динаміка обсягу та цін продажу основних продовольчих товарів підприємств оптової торгівлі.
- *Таблиця В4* Розподіл оптового товарообороту по регіонах, млн. грн. (вихідні дані)
- *Таблиця В5* Динаміка оптового товарообороту _____ регіону

Розділ 4. Роздрібний товарооборот продажу (вид товару) в Україні. (Додаток Г)

4.1. Динаміка роздрібного товарообороту, обсягу та цін реалізації (вид товару).

- *Таблиця Г1* Роздрібний товарообороту основних видів продовольчих товарів підприємств в Україні (вихідні дані).
- *Таблиця Г2* Продаж основних продовольчих товарів у торговій мережі підприємств (вихідні дані).
- *Таблиця Г3* Роздрібний товарообіг, обсяг і ціна продажу (вид товару).
- *Таблиця Г4* Динаміка товарообігу, обсягу та ціни реалізації (вид товару).

4.2. Факторний аналіз зміни товарообороту (вид товару).

- *Таблиця Г5* Факторний аналіз впливу зміни обсягу і ціни продажу на товарообіг (вид товару).

4.3. Прогнозування товарообороту та обсягу продажу (вид товару). (Додаток Д).

Розділ 5. Аналіз роздрібного товарообороту (вид товару) в (регіоні країни) (вихідні дані за останні 5 років Додаток Ж)

- *Таблиця Ж1* Аналіз роздрібного товарообороту (вид товару) в _____ регіоні.
- *Таблиця Ж2* Частка проданих (вид товару) , що вироблені на Україні _____ регіоні.
- *Таблиця Ж3* Динаміка обсягу продажу та цін реалізації (вид товару) в _____ регіоні.
- *Таблиця Ж4* Динаміка коефіцієнта еластичності попиту на (вид товару) в _____ регіоні (в цілому, або в окремій області).
- *Таблиця Ж5* Відносні показники роздрібного товарообороту (вид товару) в _____ регіоні. (вихідні дані Додаток З, Додаток І).

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТИНА:

1. Суть і роль торгівлі в народному господарстві.
2. Якість та перспективи розвитку торгівлі.
3. Торгівля й народне споживання: сучасні проблеми й шляхи їх вирішення.
4. Роль торгівлі в задоволенні потреб населення.
5. Роздрібна торгівля та проблеми її розвитку.
6. Товарооборот в роздрібній торгівлі.
7. Проблеми та напрями розвитку товарообороту в роздрібній торгівлі.
8. Науково-технічний прогрес в торгівлі і шляхи його прискорення.
9. Прогресивні технології в торговельній організації.
10. Оптова торгова база і її торгово-технологічні функції.
11. Складське господарство торговельних систем і основні напрями його розвитку.
12. Стан та проблеми розвитку складського господарства торговельної організації.
13. Організація перевезення торговельних вантажів автомобільним транспортом:
14. Прогресивні методи продажу непродовольчих товарів та їх соціально-економічне значення.
15. Організація і технологія централізованої доставки товарів у магазини:
16. Сучасний стан і проблеми організації централізованої доставки товарів у магазини з підприємства-постачальника.
17. Стан і перспективи розвитку роздрібної торговельної мережі.
18. Спеціалізація роздрібної торговельної мережі.
19. Стан і проблеми розвитку спеціалізації роздрібних торговельних підприємств.
20. Улаштування й планування сучасних магазинів.
21. Контрольно-касових операцій в магазині.
22. Сучасний стан механізації та автоматизації технологічних процесів у роздрібній торгівлі.

23. Непродовольчі магазини та організація їх роботи.
24. Непродовольчі магазини самообслуговування .
25. Торгово-технологічний процес непродовольчого магазину самообслуговування.
26. Організація роботи універмагу (магазину, супермаркету).
27. Особливості торгово-технологічних процесів у торгових відділах універмагу (магазину, супермаркету).
28. Обсяг та асортиментна структура товарообороту.
29. Товарні запаси торговельного підприємства.
30. Товарне забезпечення обороту торговельного підприємства.
31. Трудові ресурси торговельного підприємства.
32. Формування та розвиток матеріально-технічних ресурсів торговельного підприємства.
33. Поточні витрати торговельного підприємства.
34. Доходи торговельного підприємства.
35. Прибуток торговельного підприємства.

ПИТАННЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ЧАСТИНИ розділу 1.

1. Суть і роль торгівлі в народному господарстві.

1. Суть і функції торгівлі в економіці, взаємозв'язок торгівлі з галузями народного господарства.
2. Роль торгівлі в задоволенні потреб населення.

2. Якість та перспективи розвитку торгівлі.

1. Вплив якості торговельного обслуговування на рівень витрат споживання.
2. Перспективи розвитку торгівлі в умовах переходу до ринкових відносин.

3. Торгівля й народне споживання: сучасні проблеми й шляхи їх вирішення.

1. Суть і класифікація потреб населення.
2. Шляхи підвищення рівня й підвищення якості народного споживання.

4. Роль торгівлі в задоволенні потреб населення.

1. Сучасний стан задоволення потреб населення в товарах народного споживання.
2. Вплив торгівлі на виробництво з метою розширення асортименту й підвищення якості товарів та послуг.

5. Роздрібна торгівля та проблеми її розвитку.

1. Роль і завдання роздрібною торгівлі товарами народного споживання у торговельному обслуговуванні населення.
2. Стан і проблеми розвитку матеріально-технічної бази торгівлі торговельної системи та шляхи її оптимізації.

6. Товарооборот в роздрібній торгівлі.

1. Сучасні проблеми розвитку товарообороту в роздрібній торгівлі.
2. Напрями розвитку сучасних технологій товаропросування в торгівлі та проблеми їх активізації.

7. Проблеми та напрями розвитку товарообороту в роздрібній торгівлі.

1. сутність та зміст технології продажу товарів та шляхи її удосконалення.
2. Проблеми активізації сучасних технологій товаропросування.

8. Науково-технічний прогрес в торгівлі і шляхи його прискорення.

1. Суть і завдання науково-технічного прогресу в торгівлі.

2. Основні напрямки розвитку науково-технічного прогресу в системі торговельної організації.

9. Прогресивні технології в торговельній організації.

1. Стан і проблеми впровадження прогресивних технологій в торговельній організації.
2. Шляхи активізації впровадження науково-технічного прогресу в торгівлі та умови підвищення його ефективності в умовах ринкової економіки.

10. Оптова торгова база і її торгово-технологічні функції.

1. Роль і завдання торгових баз, характеристика торгово-технологічного процесу на базі.
2. Організація комерційної роботи бази та шляхи її удосконалення.

11. Складське господарство торговельних систем і основні напрями його розвитку.

1. Суть і завдання розвитку складського господарства.
2. Напрями та перспективи розвитку складського господарства торговельної системи в умовах ринкових відносин.

12. Стан та проблеми розвитку складського господарства торговельної організації.

1. Характеристика основних видів складів і складських приміщень, рівень технічного оснащення складів і проблеми його підвищення.
2. Ефективність використання складського господарства торговельної організації.

13. Організація перевезення торговельних вантажів автомобільним транспортом.

1. Значення автомобільного транспорту та планування перевезення торговельних вантажів автомобільним транспортом.
2. Взаємовідносини торговельного підприємства з автогосподарствами та шляхи підвищення ефективності використання автомобільного транспорту.

14. Прогресивні методи продажу непродовольчих товарів та їх соціально-економічне значення.

1. Суть і роль прогресивних методів продажу товарів у забезпеченні торговельного обслуговування населення.
2. Напрями розвитку прогресивних методів продажу непродовольчих товарів та підвищення їх ефективності в умовах перехідної економіки.

15. Організація і технологія централізованої доставки товарів у магазини:

1. Суть і завдання централізованої доставки товарів у роздрібну торговельну мережу.
2. Основні шляхи удосконалення організації та технології централізованої доставки товарів у роздрібну торговельну мережу.

16. Сучасний стан і проблеми організації централізованої доставки товарів у магазини з підприємства-постачальника.

1. Маршрути й графіки централізованої доставки та їх обґрунтування.
2. Технологічні процеси за централізованої доставки товарів.

17. Стан і перспективи розвитку роздрібною торговельною мережі:

1. Суть і завдання розвитку роздрібною торговельною мережі, спеціалізація і типізація підприємств
2. Шляхи вдосконалення розвитку роздрібною торговельною мережі.

18. Спеціалізація роздрібною торговельною мережі.

1. Суть і роль спеціалізації підприємств роздрібною торгівлі в удосконаленні торговельного обслуговування населення.
2. Напрями розвитку спеціалізації роздрібною торговельною мережі.

19. Стан і проблеми розвитку спеціалізації роздрібних торговельних підприємств.

1. Стан розвитку спеціалізації підприємств роздрібною торговельною мережі торговельної організації, проблеми їх розміщування спеціалізованих роздрібних торговельних підприємств на обслуговуваній території.
2. Ефективність спеціалізації роздрібною торговельною мережі торговельної організації.

20. Улаштування й планування сучасних магазинів.

1. Основні вимоги, що ставляться до улаштування й планування магазинів, технологічне планування торгового залу магазину.
2. Улаштування і технологічні планування неторгових приміщень, ефективність використання приміщень магазинів і шляхи її підвищення.

21. Контрольно-касових операцій в магазині.

1. Роль і завдання розрахункових операцій з покупцями, улаштування і планування розрахункового вузла в магазині.

2. Організація розрахунків з покупцями та шляхи її удосконалення.

22. Сучасний стан механізації та автоматизації технологічних процесів у роздрібній торгівлі.

1. Суть і завдання механізації та автоматизації технологічних процесів у роздрібній торгівлі, оснащення торговельних підприємств системи торгово-технологічним обладнанням.
2. Шляхи прискорення процесів механізації та автоматизації робіт у підприємствах роздрібною торгівлі та підвищення їх ефективності.

23. Непродовольчі магазини та організація їх роботи.

1. Технологічне планування магазину і його обґрунтування, розміщування і викладання товарів у магазині.
2. Методи продажу товарів і обслуговування покупців та шляхи удосконалення роботи магазину.

24. Непродовольчі магазини самообслуговування.

1. Суть і завдання організації магазину, самообслуговування як основний напрям в розвитку торговельного обслуговування покупців у торгівлі.
2. Напрямки удосконалення роботи магазинів самообслуговування в торгівлі непродовольчими товарами в ринкових умовах.

25. Торгово-технологічний процес непродовольчого магазину самообслуговування.

1. Планування торгового залу і його технічне оснащення, розміщування і викладання товарів.
2. Продаж товарів, організація праці і розрахунків за товари, шляхи вдосконалення торгово-технологічного процесу непродовольчого магазину самообслуговування.

26. Організація роботи універмагу (магазину, супермаркету).

1. Роль і місце універмагів (магазинів, супермаркетів) у системі товаропросування товарів народного споживання, принципи і практика розміщування універмагів (магазинів, супермаркетів) на обслуговуваній території.
2. Напрями і перспективи розвитку універмагів (магазинів, супермаркетів) у вітчизняній торгівлі товарами народного споживання.

27. Особливості торгово-технологічних процесів у торгових відділах універмагу (магазину, супермаркету).

1. Проектування, технологічне планування і оформлення універмагів (магазинів, супермаркетів), організація відпуску товарів і контрольно-касових операцій в універмагах.
2. Організаційна структура і організація праці менеджерів та торгового персоналу в універмагах (магазинах, супермаркетах).

28. Обсяг та асортиментна структура товарообороту.

1. Сутність і характеристика роздрібного товарообороту, фактори управління ним.
2. Методичні підходи до обґрунтування роздрібного товарообороту і його регулювання в умовах становлення ринку.

29. Товарні запаси торговельного підприємства.

1. Суть та склад товарних запасів торговельного підприємства, показники, що характеризують їх стан.
2. Фактори, що визначають стан, розмір та швидкість обороту товарних запасів, стратегія управління ними.

30. Товарне забезпечення обороту торговельного підприємства.

1. Поняття товарного забезпечення обороту та стратегія управління ним.
2. Оцінка ефективності комерційних угод з закупівлі товарів, механізм формування товарного забезпечення.

31. Трудові ресурси торговельного підприємства.

1. Характеристика трудових ресурсів торговельного підприємства, продуктивність їх праці.
2. Матеріальне стимулювання, оплата праці та методика розробки плану з праці торговельного підприємства.

32. Формування та розвиток матеріально-технічних ресурсів торговельного підприємства.

1. Поняття та склад основних засобів торговельного підприємства, показники їх оцінки.
2. аналіз стану та ефективність використання, механізм управління основними засобами.

33. Поточні витрати торговельного підприємства.

1. Сутність поточних витрат та витрати обігу торговельного підприємства, їх класифікація.
2. Показники, що характеризують витрати обігу та фактори, що на них впливають, стратегія управління ними.

34. Доходи торговельного підприємства.

1. Сутність доходів торговельного підприємства та характеристика їх складу.
2. Стратегія управління доходами та методика планування.

35. Прибуток торговельного підприємства.

1. Сутність прибутку торговельного підприємства та його види.
2. Показники аналізу прибутку, фактори що впливають на нього та планування та розподіл прибутку.

Додаток А
Таблиця А.1

Оптовий товарооборот підприємств оптової торгівлі України

Товарообіг	Роки					Динаміка товарообороту	
	2013	2014	2015	2016	2017	відхилення	темп росту
Оптовий товарооборот, млн. грн.	1074753,2	987957	1244221	1555966	1908670,6		
продовольчі товари	199674,1	194669,3	224268,9	252771,0	314047,6		
непродовольчі товари	875079,1	793287,7	1019952,0	1303195	1594623,0		
У тому числі, оптовий товарооборот товарів, що вироблені на території України, млн. грн.	583591,0	479159,1	583539,6	692404,7	834089,1		
продовольчі товари	143166,33	138993,9	168650,2	193117	241188,56		
непродовольчі товари	440164,787	340320,4	415120,4	499123,6	593199,76		

Таблиця А.2

Структура оптового товарообороту підприємств оптової торгівлі України

Показники	Роки					Динаміка структури, +/-	
	2013	2014	2015	2016	2017	до базового року	до попереднього року
Оптовий товарооборот, млн. грн.	1074753,2	987957	1244221	1555966	1908670,6		
продовольчі товари	199674,1	194669,3	224268,9	252771,0	314047,6		
непродовольчі товари	875079,1	793287,7	1019952	1303195	1594623,0		
Питома вага в оптовому товарообороті, %							
продовольчих товарів							
непродовольчих товарів							
Частка продажу товарів, що вироблені на території України, %							
продовольчі товари							
непродовольчі товари							

Додаток Б
Таблиця Б. 1.

Динаміка роздрібного товарообороту підприємств (юридичних осіб) України

	Роки					Динаміка товарообороту/об'єктів	
	2013	2014	2015	2016	2017	відхилення	темп росту
Роздрібний товарооборот підприємств, млн. грн.	433081	438343	487558	555975	586330,1		
продовольчі товари	177996,3	181035,7	200386,3	227949,8	233359,4		
непродовольчі товари	255084,7	257307,3	287171,7	328025,3	352970,7		
Наявність об'єктів роздрібної торгівлі підприємств на кінець року, тис. од.	59,8	49,6	49,6	49,3	39,3		
магазини	45,5	38,6	38,5	38,4	32,7		
кіоски та автозаправні станції	14,3	11,0	11,1	10,9	6,6		

Таблиця Б. 2.

Показники та структура роздрібного товарообороту підприємств України

Показники	Роки					Динаміка структури, +/-	
	2013	2014	2015	2016	2017	відхилення	темп росту
Питома вага в роздрібному товарообороті підприємств, %							
продовольчих товарів							
непродовольчих товарів							
Припадає роздрібного товарообороту на одиницю об'єкта роздрібної торгівлі, тис. грн.							

Додаток В
Таблиця В. 1.

Вихідні дані для визначення динаміки оптового товарообороту підприємств в Україні

Продовольчі товари	Роки					
	2016			2017		
	Кількість	Оптовий товарооборот, тис. грн	у тому числі продано товарів, які вироблені на території України	Кількість	Оптовий товарооборот, тис. грн	у тому числі продано товарів, які вироблені на території України
М'ясо та м'ясні продукти, т	449872,9	13833442,3	12449267,2	503676,5	18914830,0	17420719,8
Продукти молочні, масло та сири, т	468248,7	15021351,8	13593091,4	448241,4	17164478,8	14315387,3
Олії та жири харчові, т	780492,1	16628091,2	15324912,2	897244,4	22437810,6	18262674,1
Напої алкогольні дистильовані, тис. дал	15264,5	12518477,5	9666428,4	14059,5	14321506,0	10230958,9
Хлібобулочні та борошняні кондитерські вироби, т	68500,6	1659060,5	1529561,0	86507,3	2853223,2	2787722,1
Цукор, т	687894,1	7965625,7	7530786,3	751852,9	9539145,8	8834780,7
Шоколад та вироби кондитерські цукрові, т	284784,0	16942129,8	11598339,5	321308,8	21018711,4	14640827,9
Риба, ракоподібні та моллюски, т	188591,4	7946996,4	1594800,7	152792,9	8007797,8	1806531,8
Рис, т	68969,3	853141,7	368522,7	87248,7	1322545,4	662870,7
Борошно, т	684689,9	2763034,7	2597553,9	203221,5	1226388,4	1094326,5
Крупи, борошно грубого помелу, гранули та інші продукти, з культур зернових, т	527272,1	3078040,9	2798355,4	260232,9	2282048,3	1798611,5
Вироби макаронні, локшина, кус-кус та вироби борошняні, т	80543,7	1108837,9	911457,2	64696,2	1028919,2	785315,0
Фрукти та овочі, перероблені, т	88867,7	1927761,3	1242205,9	111916,3	2432950,9	1373503,6
Фрукти та овочі свіжі, т	638850,1	8969036,5	2715080,5	651849,4	9056474,7	3200591,2

Розподіл оптового товарообороту по регіонах, млн. грн.

Регіони країни	Області країни	2016р.	2017р.
	Україна		1555965,7
Подільський	Тернопільська	9593,2	11775,6
	Хмельницька	10395,3	15715,8
	Вінницька	14770,4	18838,4
Поліський	Житомирська	16529,6	18193,1
	Чернігівська	10837,9	12413,9
	Волинська	51852,4	72637,7
	Рівненська	7617,7	8984,2
Придніпровський	Кіровоградська	17297,5	20211,6
	Запорізька	35029,2	39675,0
	Дніпропетровська	122254,3	149822,4
Центральний	Київська	101414,7	122010,3
	м. Київ	795264,3	996597,8
	Черкаська	22675,5	26939,2
Донецький	Донецька	53137,3	57418,5
	Луганська	4794,5	4770,6
Причорноморський	Херсонська	10801,8	12630,3
	Миколаївська	30834,5	37269,0
	Одеська	75226,7	91670,6
Східний	Харківська	66793,5	79989,3
	Полтавська	22999,1	27088,5
	Сумська	15577,4	16952,2
Карпатський	Івано-Франківська	11412,5	12225,3
	Закарпатська	6709,4	6454,1
	Львівська	37894,5	43280,5
	Чернівецька	4252,5	5106,7

Таблиця В5

Динаміка оптового товарообороту ..... регіону, млн. грн.

Області регіону	Роки		Динаміка	
	2016	2017	відхилення	темп росту
1.				
2.				
3.				
4.				
Всього по регіону				
Всього по Україні				
Питома вага регіону в оптовому товарообороті України				

**Роздрібний товарообороту основних видів продовольчих товарів
підприємств в Україні, млн. грн.**

Товар	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
М'ясо та птиця свіжі та заморожені	10555	10217	11745	12255	12536
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	9655	9139	10658	11170	12232
Риба і морепродукти харчові	4694	4789	5115	5493	6101
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	5447	5565	6630	7936	9456
Олії рослинні	2301	2402	3223	3195	3054
Цукор	1439	2059	2481	2380	2785
Борошно	797	976	1281	1193	1118
Вироби хлібобулочні (крім кондитерських)	4247	4454	6278	7483	8454
Крупи	1923	2461	3359	3645	4135
Вироби макаронні	1343	1867	2382	2679	3019
Свіжі овочі	3778	4086	4935	5365	7208
Картопля	1046	792	727	815	928
Плоди, ягоди, виноград, горіхи	5705	6011	7198	9314	10762
Горілка та вироби лікеро-горілчані	10358	9823	11130	12406	12182
Води мінеральні	2972	2885	3419	4026	4370

Таблиця Г2

Товар	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
М'ясо та птиця свіжі та заморожені	334	255	243	222	196
М'ясо копчене, солоне та ковбасні вироби	191	161	149	134	121
Риба і морепродукти харчові	110	94	72	65	62
Сир сичужний, плавлений та кисломолочний	97	86	81	80	77
Олії рослинні	144	139	111	94	83

**Продаж основних продовольчих товарів у торговій мережі підприємств ,
тис. тон**

Цукор	208	212	191	158	168
Борошно	171	186	147	133	110
Вироби хлібобулочні (крім кондитерських)	557	491	458	483	417
Крупи та бобові	557	242	195	181	190
Вироби макаронні	109	130	108	109	107
Овочі	461	387	323	353	478
Картопля	179	142	130	132	123
Плоди, ягоди, виноград, горіхи	404	355	292	371	375
Горілка та вироби лікеро-горілчані, млн. дал.	17	14	10	10	7

Таблиця ГЗ

Роздрібний товарообіг, обсяг і ціна продажу _____

(вид товару)

Роки	Товарооборот, млн. грн.	Обсяг продажу, тис. тон.	Ціна реалізації, грн./ц
2013			
2014			
2015			
2016			
2017			

Таблиця Г4

Динаміка товарообігу, обсягу та ціни реалізації _____

(вид товару)

Показники	2013р.	Відповідно до попереднього року								2017р. До 2013р.	
		2014р.		2015р.		2016р.		2017р.		Відхилення	темп росту
		відхилення	темп росту	відхилення	темп росту	відхилення	темп росту	відхилення	темп росту		
Товарооборот, млн. грн.											
Обсяг продажу, тис. тон											
Ціна реалізації, грн/кг											

Таблиця Г5

Факторний аналіз впливу зміни обсягу і ціни продажу на товарообіг _____

(вид товару)

Роки		Обсяг, тис. тон.		Ціна продажу, грн./ц		Товарооборот, млн. грн.		Відхилення, млн. грн.			структура відхилень за рахунок, %	
базисний	звітний	O ₀	O ₁	P ₀	P ₁	T ₀	T ₁	загальне	у т.ч. за рахунок зміни		обсягу	ціни
									обсягу	ціни		
2013	2014											
2014	2015											
2015	2016											
2016	2017											
2013	2017											

$$\Delta T = O_1 P_1 - O_0 P_0;$$

$$\Delta T_o = O_1 P_0 - O_0 P_0;$$

$$\Delta T_p = O_1 P_1 - O_1 P_0$$

Прогнозування товарообороту та обсягу реалізації _____ (вид товару)

Вирівнювання рядів динаміки:

1. Аналітичне вирівнювання за прямою лінією здійснюють за допомогою рівняння:

$$\tilde{y}_t = a_0 + a_1 t ,$$

де a_0, a_1 – вирівняний рівень;

t - умовне позначення часу.

Визначення параметрів здійснюється за допомогою формул:

$$a_0 = \frac{\sum y}{n} , \quad a_1 = \frac{\sum yt}{\sum t^2} ;$$

2. Вирівнювання за допомогою рівняння параболи має вигляд:

$$\tilde{y}_t = a_0 + a_1 t + a_2 t^2 ,$$

де a_0 – вирівняний рівень ряду динаміки;

a_1 – середній щорічний приріст (зниження);

a_2 – середнє прискорення або сповільнене зростання (зниження) рівня досліджуваного явища;

n – кількість років.

$$a_0 = \frac{\sum t_4 \sum Y - \sum t^2 \sum Yt^2}{n \sum t^4 - \sum t^2 \sum t^2} ; \quad a_1 = \frac{\sum Yt}{\sum t^2} ; \quad a_2 = \frac{n \sum Yt^2 - \sum t^2 \sum Y}{n \sum t^4 - \sum t^2 \sum t^2}$$

Необхідні дані для розрахунку зведіть в таблицю:

Вихідні дані для проведення вирівнювання ряду динаміки за рівнянням прямої та параболи

(вид товару)									
Роки	Товарооборот, млн. грн. (обсяг продажу, тис. тон)	Номер року	Умовне позначення					Вирівняне значення	
			t^2	t^3	t^4	yt	yt^2	прямою	параболою
Всього									

Визначення найбільш точного аналітичного рівняння, яке характеризує досліджуване явище здійснюється в таблиці:

Аналітичне вирівнювання методом найменших квадратів

Роки	Пряма		Парабола	
	$y - \tilde{y}_t$	$(y - \tilde{y}_t)^2$	$y - \tilde{y}_t$	$(y - \tilde{y}_t)^2$
сума				

Крапкова оцінка доповнюється границями інтервалу екстраполяції

$$y_t \pm t_\alpha G_{\Sigma_t} ;$$

де $y_t + t_\alpha G_{\Sigma_t}$ - верхня межа;

$y_t - t_\alpha G_{\Sigma_t}$ - нижня межа;

t_α - коефіцієнт довіри за критерієм Стюдента (2,776);

G_{Σ_t} - середньоквадратичне відхилення скореговане по числу ступеня волі (m=3)

$$G_{\Sigma_t} = \sqrt{\frac{\sum (y - \tilde{y}_t)^2}{n - m}} ;$$

$$t_\alpha = (4; 0,95) = 2,776 ;$$

РОЗДІЛ 5

Таблиця Ж1

Аналіз роздрібного товарообороту _____ в
(вид товару)
регіоні

Області регіону	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	відхилення	темп росту
Всього по регіону							
Частка регіону в товарообороті країні							

Таблиця Ж2

Частка проданих _____, що вироблені на Україні
(вид товару)
в _____ регіоні

Області регіону	Роки					Відхилення частки	
	2013	2014	2015	2016	2017	до звітнього року	до попереднього року
Всього по регіону							
Частка регіону в товарообороті країні							

Таблиця ЖЗ

Динаміка обсягу продажу та цін реалізації _____ в регіоні _____
(вид товару)

Області регіону	Роки									
	2013		2014		2015		2016		2017	
	обсяг продажу, ц	ціна, грн./кг	обсяг продажу, ц	ціна, грн./кг	обсяг продажу, ц	ціна, грн./кг	обсяг продажу, ц	ціна, грн./кг	обсяг продажу, ц	ціна, грн./кг
Всього по регіону										

Продовження табл. ЖЗ

Області регіону	відхилення за			
	обсягом продажу		ціною реалізації	
	відхилення	темп росту	відхилення	темп росту
Всього по регіону				

Коефіцієнт цінової еластичності попиту показує, на скільки відсотків збільшиться (зменшиться) величина попиту на товар при скороченні (зростанні) ціни товару на 1%.

Він розраховується за формулою центральної точки:

$$K_{ел.поп.} = \frac{\Delta Q}{Q_1 + Q_2} \div \frac{\Delta P}{P_1 + P_2} \quad (1)$$

де $K_{ел.поп.}$ – коефіцієнт цінової еластичності попиту;

ΔQ – зміна обсягу попиту, ц;

$Q_1 Q_2$ – обсяги попиту до і після зміни ціни, ц;

ΔP – зміна ціни;

$P_1 P_2$ – відповідно першочергова і нова ціна, грн.

Якщо абсолютна **величина коефіцієнта** еластичності попиту є **більшою за одиницю**, то маємо еластичний попит, що свідчить про **швидку реакцію споживача зміну ціни** реалізації продукції.

Якщо абсолютна величина коефіцієнта еластичності попиту є **меншою за одиницю**, нееластичний попит, що характеризує **невпевненість споживача у наслідках зміни цінової ситуації** на ринку.

Якщо **значення коефіцієнта позитивне**, то це говорить про порушення дії закону попиту на даному ціновому інтервалі.

Якщо **значення коефіцієнта дорівнює нулю**, то це означає, що попит є **абсолютно нееластичний** (один і той самий обсяг продукції за будь-якого рівня цін).

Якщо при розрахунку коефіцієнта значення **другої частини дорівнює "0"**, то попит **абсолютно еластичний** (будь-який обсяг продукції купується споживачами за одного і того самого рівня цін).

Таблиця Ж4

Динаміка коефіцієнта еластичності попиту на _____ в _____
(вид товару)
_____ регіоні (в цілому, або в окремій області)

Показники	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Обсяг попиту (обсяг продажу), ц					
Ціна реалізації, грн./кг					
ΔQ (зміна обсягу попиту)					
ΔP (зміна ціни)					
$\frac{\Delta P}{P_1 + P_2}$					
Коефіцієнт еластичності попиту					

Відносні показники роздрібного товарообороту _____ в _____
 (вид товару)
 _____ **регіоні**

Показники	Роки					Відхилення	
	2013	2014	2015	2016	2017	відхилення	темп росту
Роздрібний товарооборот торгової мережі регіону в цілому, тис. грн.							
у т.ч. продано товарів в регіоні, які вироблені на території України, тис. грн.							
Середня чисельність населення регіону, тис. чол.							
В розрахунку на 1 особу населення регіону:							
- роздрібний товарооборот всього, грн.							
- товарів, вироблених на території України, грн.							
Продано товару в розрахунку на 1 особу населення регіону, ц							
Наявний дохід в середньому, що припадає на 1 особу регіону, грн.							
Розмір роздрібного товарообігу, що припадає на 1 грн. наявного доходу на 1 особу: за рік							
за місяць							
Товарні запаси у роздрібній мережі регіону, тис. грн.							
Товарні запаси регіону в днях торгівлі							

Рекомендована література

Основна

1. Економіка торговельного підприємства : курс лекцій / М-во освіти і науки України, Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. підпр. і торгівлі ; С.В. Волошина. – Кривий Ріг : [ДонНУЕТ], 2017. – 93с.
2. Власова Н.О. Економіка торгівлі: навч. посіб. / Н.О. Власова, М.В. Чорна, В.А. Гросул та ін. – Х.: ТОВ «Видавництво «СВІТ КНИГ», 2014. - 520 с.
3. Фролова Л.В. Економіка торговельного підприємства: компендіум і практикум: навч. посіб. / Л.В. Фролова, Т.В. Кореніцина, Л.В. Шаруга. - Донецьк: ДонНУЕТ, 2013. - 248с.
4. Экономика, анализ и планирование на предприятии торговли: учеб. / Под ред. А.Н. Соломатина. – СПб: Питер, 2009. – 560 с.
5. Протопопова В.О. Економіка торговельного підприємства: навч. посіб. / В.О. Протопопова, М. І. Головінов та ін. - Донецьк: ДонНУЕТ, 2012. - 335 с.
6. Мазаракі А.А. Економіка торговельного підприємства / А.А. Мазаракі, Л.О.Логіненко, Н.Н. Ушакова ; під ред. Н.М. Ушакової. - К.: Хрещатик, 1999 . -800 с.
7. Фролова Л.В. Экономика торгового предприятия: уч. пособ. / Фролова Л.В., Головінов Н.И., Воскобоева Е.В., Шаруга Л.В. – Донецк: ДонНУЭТ, 2010. –274 с.
8. Марцин В.С. Економіка торгівлі: підруч. / В.С. Марцин. – К: Знання, 2006. – 402 с.
9. Валеви́ч Р.П. Экономика торгового предприятия: уч. пособ. / Р.П. Валеви́ч. –Минск: Вышейш. шк., 2006. – 367 с.
10. Лігоненко Л.О. Економіка торгівлі (у рисунках, схемах та таблицях): навч. посіб. / Л.О. Лігоненко, А.М. Носуліч, Н.М. Новікова. - К.: КНЕУ, 2014. - 228с.
11. Лігоненко Л.О. Економіка торговельного підприємства: методика розв'язання практичних завдань: навч. посіб. / Л.О. Лігоненко, І.В. Височин. – К.: КНЕУ, 2010. - 456 с.

Допоміжна

1. 1.Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI : за станом на 01.01.2017р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013р. №73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua>.
3. Методичні рекомендації з формування складу витрат та порядку їх планування в торговельній діяльності / Наказ Міністерства економіки України від 02.03.2010р. №226. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://me.gov.ua>.

4. Методические рекомендации по определению рациональных товарных запасов на предприятиях розничной торговли. – К., 1990.
5. Национальный стандарт Украины ДСТУ 4281:2004 “Заведения ресторанного хозяйства. Классификация” /Приказ Держспоживстандарту от 31.03.2004г. №59. - К., 2004.
6. Ушакова П.Н. Управління прибутком торговельного підприємства / П.Н. Ушакова, Л.А. Кукурудза. – К., 1993.
7. Данько Т.П. Управление торговлей: учеб. / Т.П. Данько, З.М. Окрут, Н.З. Скомарцев. – М.: Экономика, 1985. – 246 с.
8. Аветисова А.А. Экономика ресторанного хозяйства: учеб. – Донецк:ДонНУЭТ, 2007. – 317 с.
9. Яковлев Ю.П. Економіка торгівлі з використанням інформаційних технологій: навч. посіб. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 376 с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Державного комітету статистики [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.
3. Национальный институт стратегических исследований [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.niss.gov.ua>
4. Научная электронная библиотека «Киберленинка» [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.cyberleninka.ru>